

La Création du Monde

Σάββατο 3,
Κυριακή 4 Φεβρουαρίου — 20.30

Μέγαρο Μουσικής Αθηνών
Αίθουσα Α.Τριάντη

Κρατική Ορχήστρα Αθηνών
Fluxum Foundation

Σάββατο, 3 Φεβρουαρίου 2018

Κυριακή, 4 Φεβρουαρίου 2018

Ώρα 20:30

Μέγαρο Μουσικής Αθηνών
Αίθουσα Αλεξάνδρα Τριάντη

Συμπαράγωγή της Κρατικής Ορχήστρας Αθηνών, του Fluxum Foundation & Flux Laboratory και του Ο.Μ.Μ.Α.
Υπό την αιγίδα της Πρεσβείας της Ελβετίας στην Ελλάδα

ΜΑΝΟΥΕΛ ΝΤΕ ΦΑΓΙΑ (1876 – 1946)

Ιντερλούδιο και Ισπανικός Χορός από την όπερα «Η σύντομη ζωή»

Η τσιγγάνα Σαλούδ, ερωτεύεται παράφορα τον ευκατάστατο Πάκο, ο οποίος ωστόσο παντρεύεται μία κοπέλα της δικής του κοινωνικής τάξης προκαλώντας ανείπωτο πόνο στη νεαρή τσιγγάνα, που εξαιτίας του πεθαίνει. Αυτό είναι το θέμα της όπερας «Η σύντομη ζωή» που γράφτηκε κατά τα έτη 1904-1905 από τον Ισπανό συνθέτη Μανουέλ ντε Φάγια σε λιμπρέτο του συμπατριώτη του ποιητή και δημοσιογράφου Κάρλος Φερνάντες-Σω. Το έργο απέσπασε το βραβείο ενός διαγωνισμού σύνθεσης αλλά παρόλο που μέρος του επάθλου του διαγωνισμού ήταν η παρουσίαση του νικητήριου έργου στη Μαδρίτη, η πρεμιέρα της όπερας δεν πραγματοποιήθηκε παρά χρόνια αργότερα, και συγκεκριμένα στη Νίκαια τον Απρίλιο του 1913. Ο *Ισπανικός Χορός* είναι το πιο διάσημο κομμάτι της όπερας και ως εκ τούτου έχει αποτελέσει κατά καιρούς αντικείμενο πολλών (ενίοτε λαμπρών) μεταγραφών. Του χορού προηγείται ένα μελαγχολικό, σχεδόν βαρύθυμο θα έλεγε κανείς, *Ιντερλούδιο*. Κατά την εξέλιξη του περνούν φευγαλέα μοτίβα στα ξύλινα πνευστά, τα οποία στη συνέχεια μετασχηματίζονται στο ενεργητικό, περήφανο και λαμπερό θέμα του Ισπανικού Χορού, που παρουσιάζεται αρχικά από τα βιολιά. Σύσσωμες οι δυνάμεις της ορχήστρας επιστρατεύονται με τρόπο πληθωρικό, για να εκφράσουν τη ζωντανία αλλά και τη μεγαλοπρέπεια μίας μελωδίας, διαχρονικά γοητευτικής.

ΜΑΝΟΥΕΛ ΝΤΕ ΦΑΓΙΑ

Το τρίκωχο καπέλο

Σουίτα αρ.1 Εισαγωγή – Απόγευμα – Χορός της μυλωνούς (Φαντάνγκο) – Ο κυβερνήτης – Η μυλωνού – Τα σταφύλια
Σουίτα αρ.2 Ο χορός των γειτόνων (Σεγιδίγια) – Ο χορός της μυλωνούς (Φαρούκα) – Τελικός χορός (Χότα)

Το 1917 ο διάσημος ιμπρεσάριος Σεργκέι Ντιάγκιλεφ ταξίδεψε στην Ισπανία, όπου γνώρισε τον Μανουέλ ντε Φάγια, ακόμα τότε σχετικά άγνωστο εκτός της χώρας του. Στη Μαδρίτη ο Ντιάγκιλεφ και ο χορογράφος Λεονίντ Μασίν, παρακολούθησαν την πρεμιέρα μίας μονόπρακτης παντομίμας με τίτλο *Ο κυβερνήτης και η μυλωνού*, που βασιζόταν σε σενάριο του Γκρεγκόριο Μαρτίνεθ Σιέρρα πάνω στη νοβέλα του Πέδρο δε Αλάρκον *Το τρίκωχο καπέλο* (1874). Ενθουσιασμένοι από την μουσική του έργου, που είχε γράψει ο ντε Φάγια για ένα μικρό ορχηστρικό σύνολο, Ντιάγκιλεφ και Μασίν έπεισαν τον συνθέτη να μεταμορφώσει το έργο σε μπαλέτο και τη μουσική για πλήρη συμφωνική ορχήστρα. Κάπως έτσι προέκυψε το *Τρίκωχο καπέλο*, η πρεμιέρα του οποίου δόθηκε στις 22 Ιουλίου 1919 στο θέατρο Αλάμπρα του Λονδίνου από τα Ρωσικά Μπαλέτα σε χορογραφία του Μασίν. Τη μουσική διεύθυνση ανέλαβε ο Ερνέστ Ανσερμέ, ενώ το σχεδιάγραμμα κοστουμιών και σκηνικών υπέγραψε ο Πάμπλο Πικάσο. Η επιτυχία του μπαλέτου ήταν τεράστια και καθιέρωσε σε διεθνές επίπεδο τον συνθέτη, ο οποίος λίγο καιρό μετά σχηματοποίησε δύο συμφωνικές σουίτες με τα χαρακτηριστικότερα μέρη από τις δύο πράξεις του μπαλέτου αντιστοίχα.

Η πρώτη πράξη (και η πρώτη Σουίτα) ανοίγει με μία φανφάρα, ειδικά γραμμένη για να συνοδεύσει μουσικά την αρχική κουρτίνα του θεάτρου, στην οποία ο Πικάσο ζωγράφισε μία αναπαράσταση ταυρομαχίας. Στη συνέχεια παρακολουθούμε ένα μυλωνά, που δουλεύει στον μύλο μαζί με την όμορφη γυναίκα του. Ο τοπικός κυβερνήτης (γκροτέσκο σόλο του φαγκότου) περνά και θαμπώνεται από την ομορφιά της μυλωνούς. Ο αξιωματούχος, που φορά τρίκωχο καπέλο (σύμβολο της εξουσίας του), προσπαθεί να κερδίσει τη συμπάθεια της γυναίκας. Εκείνη τον δαλεάζει χορεύοντας ένα αισθησιακό φαντάνγκο, χωρίς όμως να ενδώσει. Ο κυβερνήτης φεύγει ηττημένος, ενώ το αντρόγυνο μένει να χορεύει το φαντάνγκο. Με το ξεκίνημα της δεύτερης πράξης μεταφερόμαστε σε έναν εορταστικό χορό (Σεγιδίγια) των ντόπιων κατοίκων. Η μυλωνού χορεύει με τον άντρα της τον στιβαρό χορό της Ανδαλουσίας *Φαρούκα*. Όμως η αστυνομία συλλαμβάνει

Στέφανος Τσιαλής
μουσική διεύθυνση

ΜΑΝΟΥΕΛ ΝΤΕ ΦΑΓΙΑ (1876 – 1946)

— Ιντερλούδιο και Ισπανικός Χορός από την όπερα «Η σύντομη ζωή»
— Το τρίκωχο καπέλο, Σουίτες αρ. 1 και αρ.2

ΝΤΑΡΙΟΥΣ ΜΙΓΙΩ (1892-1974)

— Η δημιουργία του κόσμου, μπαλέτο έργο 81
— Ο άνθρωπος και η επιθυμία του, μπαλέτο έργο 48 (απόσπασμα)

τον μυλωνά κατ' εντολή του κυβερνήτη. Ο κυβερνήτης διεκδικεί εκ νέου τη γυναίκα αλλά πέφτει στον μύλο και βρέχεται. Σειρά χιουμοριστικών απρόοπτων οδηγεί σε σύγχυση των ταυτοτήτων των δύο ανδρών. Η παρεξήγηση τελικά λύνεται, το αντρόγυνο συμφιλιώνεται και ο κυβερνήτης αποχωρεί υπό τις κοροϊδίες των συγχωριανών, που χορεύουν την πανηγυρική, αραγονέζικη *Χότα*.

Το χορευτικό στοιχείο πρυτανεύει στην εξάισια μουσική του ντε Φάγια. Πληθώρα ισπανικών παραδοσιακών ρυθμών και μελωδιών διανθισμένων με τυπικά ισπανικά ποικίλματα διέπει το έργο, που με απaráμιλλη φαντασία, λαμπερά ορχηστρικά ηχοχρώματα αλλά και λιτότητα όπου απαιτείται, αποδίδει την ουσία της ισπανικής φολκλорικής παράδοσης. Αν και στην πατρίδα του ντε Φάγια, κάποιοι αντιμετώπισαν το *Τρίκωχο καπέλο* ως μοντερνιστική παραμόρφωση της μουσικής τους παράδοσης, όλος ο κόσμος βλέπει σε αυτό έναν υποδειγματικό τρόπο αξιοποίησης ενός τοπικού μουσικού ιδιώματος μέσα από μία λόγια, εκλεπτυσμένη μουσική γλώσσα.

ΝΤΑΡΙΟΥΣ ΜΙΓΙΩ (1892 – 1974)

Η Δημιουργία του κόσμου, μπαλέτο έργο 81

Ήδη από το 1920 ο ανερχόμενος τότε Γάλλος συνθέτης Νταριούς Μιγιώ είχε έρθει σε επαφή με τον ηχητικό κόσμο της τζαζ, που τον γοήτευσε βαθιά. Δύο χρόνια αργότερα, ταξιδεύοντας στις Η.Π.Α., επέκτεινε και εμπάθυνε τη σχέση του με αυτή τη μουσική, όπως την άκουσε σε δρόμους και αίθουσες της Νέας Υόρκης. Όταν λοιπόν ο Ρολφ ντε Μαρρέ, διευθυντής των Σουηδικών Μπαλέτων, τού πρότεινε τη σύνθεση μουσικής για ένα μπαλέτο με θέμα τη δημιουργία του κόσμου, όπως αυτή περιγράφεται στην αφρικανική μυθολογική παράδοση, ο Μιγιώ αποφάσισε εύλογα να γράψει μουσική ευθέως επηρεασμένη από την αφροαμερικάνικων καταβολών μουσική τζαζ. Το σύντομο μπαλέτο «Η Δημιουργία του κόσμου» ολοκληρώθηκε το 1923 και αποτελείται από μία εισαγωγή και πέντε μέρη, ενώ η λιτή ενορχήστρωση για πνευστά (συμπεριλαμβανομένου και σαξόφωνου), κρουστά και ελάχιστα έγχορδα βρίσκεται πολύ κοντά σε αυτή μίας τζαζ μπάντας. Το σενάριο του μπαλέτου έγραψε ο ελβετικής καταγωγής ποιητής Μπλεζ Σαντράρ βασιζόμενος σε απόσπασμα από τη *Νέγρικη Ανθολογία* του 1919, μία συλλογή από μυθικές αφηγήσεις της Αφρικής. Ο Φερνάν Λεζέ, που υπέγραψε τα σκηνικά και τα κοστούμια για τη *Δημιουργία*, είχε προσχωρήσει στο κίνημα των Κυβιστών και τις μεθόδους χρήσης των αφρικανικών και ικεάνιων αρχαιοτήτων, ως προτύπων του μοντερνισμού. Το ενδιαφέρον του ήταν κυρίως εστιασμένο στο αστικό τοπίο, τις βιομηχανικές εικόνες και τη μηχανική κίνηση. Ωστόσο, η *Δημιουργία* αξιοποίησε όλα τα παραπάνω, μέσα από το πρίσμα του μύθου και αυτού που ήταν τότε ευρύτερα γνωστό ως «νέγρικη τέχνη». Η πρεμιέρα του μπαλέτου δόθηκε στις 25 Οκτωβρίου 1923 στο Θέατρο των Ηλυσίων Πεδίων στο Παρίσι.

Υπό μία διακριτική συνοδεία ένα αισθησιακό σόλο του σαξόφωνου εισάγει στο πρωταρχικό Σκοτάδι. Το Χάος πριν τη Δημιουργία αποδίδεται από μία φύγκα, το θέμα της οποίας παρουσιάζει το κοντραμπάσο ακολουθούμενο από το τρομπόνι, το σαξόφωνο και την τρομπέτα. Το τρίτο μέρος αναφέρεται στη δημιουργία του ζωικού και φυτικού βασιλείου· ένα σόλο του όμποε θυμίζει το στίλ της Γαλάζιας Ραφιδίας του Γκέρσουιν (που επρόκειτο να γραφτεί την επόμενη χρονιά). Ο Άντρας και η Γυναίκα εμφανίζονται στη συνέχεια υπό τη μουσική συνοδεία δύο βιολιών, ενώ ο ερωτικός τους πόθος αποδίδεται από μία χορευτικού χαρακτήρα μουσική με πρωταγωνιστή το κλαρινέτο. Το καταληκτικό μέρος επαναφέρει θεματικές ιδέες που έχουν παρουσιαστεί νωρίτερα. Η μουσική του ξεκινά με εξωστρεφή διάθεση αλλά σταδιακά ηρεμεί, καθώς οι χορευτές αποσύρονται από τη σκηνή.

Το 2000, το Ίδρυμα Fluxum, στο πλαίσιο της συνεργασίας του με τους Μίλλισεντ Χόντσον και Κέννεθ Άρτσερ και με την υποστήριξη του Grand Théâtre της Γενεύης, παρουσίασε την αναβίωση της *Δημιουργίας του κόσμου* στον προαύλιο χώρο του Μουσείου Τέχνης και Ιστορίας της Γενεύης. Οι Μίλλισεντ Χόντσον και Κέννεθ Άρτσερ, γνωστοί και ως αρχαιολόγοι του χορού, ειδικεύονται στις αναβιώσεις μπαλέτων, οι πρωτότυπες χορογραφίες των οποίων δεν έχουν διασωθεί. Για τη *Δημιουργία του κόσμου*, ανακατασκεύασαν τα σκηνικά και τα κο-

στούμια του Φερνάν Λεζέ προσδίδοντάς τους εντονότερη γλυπτική αίσθηση, ώστε να ιδωθούν ανεξάρτητα από τις αρχικές προθέσεις του δημιουργού τους. Η χορογραφία επιτείνει το συμβολισμό του ζωικού, του ανθρώπινου και του μεταφυσικού.

ΝΤΑΡΙΟΥΣ ΜΙΓΙΩ

Ο άνθρωπος και η επιθυμία του, μπαλέτο έργο 48 (απόσπασμα)

Το 1916 ο γνωστός Γάλλος ποιητής, δραματουργός αλλά και διπλωμάτης Πωλ Κλωντέλ διορίστηκε μέλος της διπλωματικής αποστολής της Γαλλίας στη Βραζιλία· ο φίλος του, νεαρός τότε συνθέτης Νταριούς Μιγιώ, τον ακολούθησε ως γραμματέας, για να επιστρέψει μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου στο Παρίσι. Το μπαλέτο «Ο άνθρωπος και η επιθυμία του», βασισμένο σε σενάριο του Κλωντέλ, γράφτηκε στη Βραζιλία τα έτη 1917-1918 και είναι το πρώτο από τα μπαλέτα του συνθέτη. Πρόκειται για ένα αλληγορικό χορευτικό δράμα («πλαστικό ποίημα») χαρακτηρίστηκε από τους δημιουργούς του με πρωταγωνιστή έναν άντρα που κοιμάται στη ζούγκλα υπό το φως του φεγγαριού και ονειρεύεται τη νεκρή γυναίκα του. Κεντρικό θέμα του μπαλέτου είναι η σχέση του ανθρώπου με τον εξωτερικό αλλά και τον εσωτερικό του κόσμο (οι χορευτές εναρμονίζουν έννοιες, όπως η μνήμη, η ψευδαίσθηση ή η λαγνεία). Το μπαλέτο ανέβηκε για πρώτη φορά στο Παρίσι το 1921 από τα Σουηδικά μπαλέτα. Ενορχηστρώθηκε από τον συνθέτη για τέσσερις φωνές (που τραγουδούν χωρίς λόγια), 12 όργανα και 15 κρουστά, τα οποία κυριαρχούν όχι μόνο αριθμητικά αλλά και ουσιαστικά. Ήταν η πρώτη φορά που Γάλλος συνθέτης αποτολμούσε σε έργο του να αναθέσει τόσο πρωταγωνιστικό ρόλο στην οικογένεια των κρουστών. Όπως είναι αναμενόμενο το ρυθμικό στοιχείο κυριαρχεί και μάλιστα με αρκετά περίπλοκο τρόπο. Κατ' αναλογία, σε σημεία του έργου συνυπάρχουν διαφορετικές τονικότητες (τυπικό χαρακτηριστικό της μουσικής του Μιγιώ), ενώ η γραφή αξιοποιεί πολυφωνικές τεχνικές (μιμήσεις, κανόνες κ.ά.) με τρόπο περίτεχνο, που επιτυγχάνει όμως να προσδώσει στη μουσική ένα στοιχείο άγριας, εξωτικής ομορφιάς και ζωντανίας.

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

Χορογραφία
Μίλλισεντ Χόντσον βασισμένη στο έργο του Ζαν Μπορλίν
Κοστούμια και Ντεκόρ
Κέννεθ Άρτσερ βασισμένα στα σχέδια του Φερνάν Λεζέ
Συμμετέχουν οι απόφοιτοι χορευτές της Κρατικής Σχολής Ορχηστρικής Τέχνης – ΚΣΟΤ
Αγγελική Ποταμιάνου-Αναργύρου / Δάφνη Αντωνιάδου / Γαβριέλα Αντωνοπούλου / Βασίλη Αρβανιτάκης / Αναστασία Βαλσαμάκη / Γεώργιος Βασιλόπουλος / Ξένια Βλάχου Κογγυλάκη / Μαρία Βούρου / Λαμπρινή Γκόλια / Δάφνη Δρακοπούλου / Ιωάννα Ζαρμακούπη / Ελευθερία Ηλιοπούλου / Αριστέα Ιατρίδου / Βενετσιάνα Καλαμαπαλική / Μαρία Κακολύρη / Βασιλική Κολλιού / Γεωργία Λάτα / Μαρία Μανουκιάν / Σοφία Μαρτίου / Ζελίκα Μουζάκη / Ραφαήλ Μπουμπουχερόπουλος / Εμμανουέλα Πεχυνάκη-Μαμουνάκη / Χριστίνα Προμπονά / Χριστίνα Σκουτέλα / Διονύσιος Τσαφταρίδης / Ελένη Τσικαλά-Βαφέα / Βασίλης Φατούρος / Νικόλαος Χατζηβασιλειάδης / Κωνσταντίνος Χρυσοφίδης
Σχεδιασμός φωτισμών
Άννα Σμπώκου
Stage Manager
Έμμη Κατσικώστα
Ενδυματολόγος
Ζαΐρα Φαληρέα
Τεχνικός Διευθυντής
Ηλίας Καραμαλέγκος
Συντονισμός
Αθηνά Δεληγιάννη
Λιμπρέτο
Blaise Cendrars

Χορηγοί
Επικοινωνίας
Η Κρατική Ορχήστρα Αθηνών
επιχορηγείται από το Υπουργείο
Πολιτισμού και Αθλητισμού

Υπεύθυνη Έκδοσης
Αλίκη Φιδετζή
Σύνταξη Κειμένων
Τίτος Γουβέλης
Σχεδιασμός
G Design Studio

Εικονογράφηση
Μίλλισεντ Χόντσον
www.koa.gr

Κρατική
Ορχήστρα
Αθηνών
75
Χρόνια

